

TEZAUŢ LITURGIC
25 NOIEMBRIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. MARI
MUCENITE
ECATERINA

BELGRAD, 1977

Архимандрит ЈУСТИН Поповић

ЖИТИЈА СВЕТИХ

25. НОВЕМБАР ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ

ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ЕКАТЕРИНЕ

У ВРЕМЕ незнабожног цара римског Максимиана[1] живљаше у граду Александрији девојка, по имену Екатерина, ћерка малог цара Консте. Беше Екатерина необичне телесне лепоте, висока растом, и врло добро школована. У својих осамнаест година Екатерина беше изврсно изучила грчку философију, медицину, реторику и логику. Познавала је одлично дела: Хомера, Аристотела, Платона и других, не само философа него и чувених лекара: Асклипија, Хипократа, Галина. Поред тога она знађаше многе језике и наречја. Због тога се сви дивљаху њеној учености и знању. Многи богати и угледни људи покушаваху да је испросе од њене мајке, која беше потајна хришћанка због љутог гоњења хришћана у то време од стране цара Максимиана. Рођаци и мајка често саветоваху Екатерини да се уда, да царско наслеђе њенога оца не би прешло у руке некоме туђинцу, и тако

оне биле лишене тога наслеђа. Но мудра девојка Екатерина беше чврсто решила у срцу свом да се нипошто не удаје, да би до краја живота сачувала своју девственост и чистоту. А пошто рођаци упорно наваљиваху на Екатерину да ступи у брак, она им рече: Ако хоћете да се удам, онда ми нађите таквога младића који има четири дара, којима, као што сами тврдите, ја превазилазим све остале девојке, и ја ћу у том случају пристати да га узмем за супруга; иначе, не желим да пођем за човека који би ма у чему био гори и нижи од мене. Стога потражите свуда, еда бисте пронашли младића који би био сличан мени по знаменитости рода, по богатству, по лепоти и по мудрости; младић који нема један од ових дарова, није мене достојан. – Екатеринини рођаци, видећи да је немогуће наћи таквога младића, приметише да синови царски, и други знатни просиоци њени могу бити знаменитијег рода од ње и богатији, али се по лепоти и по мудрости нико не може упоредити с њом. А Екатерина им говораше на ТО: Не пристајем да имам за женика човека који ми није раван по учености.

Видећи Екатеринину одлучност, мајка њена реши да опроба још једно средство: да прибегне за савет своме духовном оцу. А она имађаше духовног оца, човека светог и богоугодног, који

живљаше ван града у месту сакривеном. Она дакле узе са собом Екатерину и оде с њом к том богоугодном човеку. А он, видећи благолику и смерну девојку и чувши њене мудре скромне речи, одлучи у себи да је улови за познање Христа, Цара Небеског. И рече јој: Знам ја једног дивног младића који те неупоредљиво превазилази у свима даровима које си споменула: лепота Његова је блиставија од сунчане светлости; мудрост Његова управља свим вештаственим и духовним створењима; богатство ризница Његових раздаје се целоме свету, и никада се не смањује, већ напротив, што се више раздаје оно се све више умножава; узвишеност рода Његовог је неисказана и незамислива.

Слушајући ове речи Екатерина помисли да старац говори о неком земаљском кнезу, па се збуну и измени у лицу, и упита старца, је ли истина све то што јој он говори. Он одговори да је све то истина, и додаде да тај младић поседује и друге многобројне велике дарове, који се речима не могу изразити. – Девојка упита: А чији је син тај младић кога ти толико хвалиш? – Старац јој одговори: Он нема оца на земљи, него се роди на неисказан и надприродан начин од једне највисокородније Пресвете и Пречисте Дјеве. Она се удостоји родити таквога Сина због

своје превелике чистоте и светости; и Она остаде бесмртна и душом и телом, и узнесена је изнад небеса, и Њој се клањају сви свети Ангели као Царици свеколике твари. – Екатерина упита старца: Могу ли ја видети тога младића, о коме ти говориш такве чудесне ствари? – Ако урадиш што ти будем рекао, одговори јој старац, онда ћеш се удостојити видети пресветло лице Његово. – Екатерина му на то рече: Видим да си човек паметан и старац честит, и верујем да говориш истину. Зато сам готова да урадим све што ми наредиш, само да видим онога кога ти толико хвалиш.

Тада јој старац даде икону Пресвете Богородице која у наручју држи Божанствено Детенце, и рече јој: Ето слике Дјеве и Матере Онога о коме сам ти испричао тако чудесне ствари. Узми дакле ову слику и носи је својој кући, па се закључај у својој соби и са страхопоштовањем узнеси усрдну молитву овој Дјеви која се зове Марија, и умоли је да ти изволи показати Сина свога. Ја се надам да ће Она, ако Јој се са вером помолиш, дати теби да видиш Онога кога жели душа твоја.

Екатерина, узевши свету икону, врати се у своју палату. И ноћу се затвори у својој соби, и стаде се молити као што је старац научи. За време дуге молитве она од умора заспа, и виде у

виђењу Царицу Небеску онаку каква беше изображена на икони заједно са светим Детенцетом које сијаше јаче од сунца. Но Екатерина не моглаше видети лице Његово, јер Оно одврташе лице Своје од ње и окреташе га к Матери Својој. Желећи да га види, Екатерина зађе с друге стране, али Христос опет окрену од ње лице Своје. То се трипут понови. После тога Екатерина чу где Пресвета Богомати рече Сину своме: Погледај, Чедо на слушкињу Твоју Екатерину, како је она дивна и добра. – А Богодетенце одговори: Не! ова девојка је веома помрачена и тако ружна, да ја не могу да гледам на њу. – Тада Пресвета Богородица опет рече Господу: Зар ова девојка није мудрија од свих философа? Зар она својим богатством и високородством не превазилази све девојке? – Но Христос јој одговори на то: Опет Ти кажем, Мати моја, да је ова девојка безумна и убога и худородна; и ја нећу погледати на њу, нити хоћу да она види лице моје, док она не остави незнабожје своје. – Тада Преблагословена Мати рече Господу: Молим Те, преслатко Чедо моје, не презри створење Своје, него је уразуми и научи шта треба да ради, да би окусила сласт славе Твоје и видеела пресветло и свежељено Лице Твоје, које Анђели желе гледати. – Господ Христос одговори: Нека она иде к ономе старцу

који јој даде икону; и нека уради као што јој он нареди, и онда ће угледати мене и обрести благодат код мене.

Видевши и чувши све то, Екатерина се пробуди из сна и чуђаше се Свему томе. А када свану, она са неколико робиња својих оде у келију светога старца, и припавши к ногама његовим са сузама, исприча му своје виђење, и мољаше га да јој каже шта треба да ради, да би видеела и стекла љубав жељенога Христа.

Преподобни старац јој подробно изложи све тајне истините вере хришћанске, почињући од стварања света и праоца Адама па све до другог доласка Господа Христа; исто тако исприча јој и о неисказаној рајској слави праведника и о свеболним бескрајним мукама грешника. А Екатерина, учена и мудра, брзо схвати сво хришћанско учење, поверова од свег срца у Исуса Христа, и прими од истог старца свето крштење. После тога старац јој нареди да се опет са великим усрђем помоли к Пресветој Богородици, да јој се Она још једном јави, као и прве ноћи.

На тај начин свукавши старога човека и обукавши се у одећу обновљења духа, Екатерина се врати кући својој, и сву ноћ мољаше се гладна са сузама, док опет не заспа. И тада она поново виде Небеску Царицу са Божанственим

Детенцетом на рукама. Богодетенце гледаше Екатерину са великом благошћу и кротошћу. А Богомати упита Сина свог: Је ли Ти по вољи, Сине мој, ова девојка? – Господ одговори Пречистој Матери Својој:
Веома ми је по вољи, јер сада је она прекрасна и славна, а не ружна и срамна каква беше раније; сада је она богата и мудра, а не убога и неразумна каква беше раније; сада је заволах, и она ми је толико по вољи да хоћу да је заручим себи за бесмртну невесту. – Тада Екатерина паде на земљу и рече: Нисам достојна, преславни Владико, да видим Царство Твоје, него ме удостој да будем са робињама Твојим. – У то време Пресвета Богородица узе десну руку Екатеринину и рече Сину свом: Чедо моје, дај јој прстен као знак Твога заручења с њом, уневести је Себи, да би је Ти удостојио Царства Свога. – Тада Владика Христос даде прекрасни прстен Екатерини, и рече јој: Ето, ја те данас примам за Своју невесту, бесмртну и вечну. Стога са великом ревношћу сачувај овај савез ненарушиво, и нипошто не узимај себи никаквог земаљског женика.

После ових речи Господа Христа, виђење се заврши. Пробудивши се, Екатерина стварно угледа на својој десној руци предиван прстен. И осети она у срцу свом такво весеље и толику

радост, да од тога часа срце њено беше заробљено Божанственом љубављу. И са њом се деси тако чудесна промена, да она више ни на шта земаљско не помишљаше, него дан и ноћ непрестано размишљаше једино о премилом Женику свом, Њега једино желећи и о Њему се једино поучавајући и на јави и у сну.

Ускоро после Екатерининог обраћења у хришћанство, допутова у Александрију незнабожни цар Максимин, пун безмерне неразумне ревности за своје бездахне богове, при том сам страховито неразуман и неосетљив. Желећи да у част богова својих приреди велики празник, цар разасла у све околне градове и крајеве наредбу да се сви поданици слегну к њему са жртвама у град Александрију ради свенародног приношења жртава боговима. И стече се безбројно мноштво људи, при чему је сваки према својим могућностима водио за приношење на жртву: неко вола, неко овцу; а ко није био у стању, носио је птицу или нешто слично. А кад наступи дан тог одвратног славља, безумни цар принесе на жртву сто тридесет телаца; велможе пак и кнезови принеше мање, и сваки човек приношаше на жртву што је могао. И по целом граду разлегаше се рика кланих животиња, и испуни се сав град смрадом од дима приношених жртава, свуда беше гурњава

и врева.

Док се све то догађало, побожна и прекрасна Екатерина силно паћаше срцем, тугујући због обмане и погибли толиких душа људских. И горећи Божанственом ревношћу, она узе са собом неколико робиња, и пође у храм где безумници приношаху жртве. А када стаде на вратима храма, она сврну на себе погледе свих својом необичном лепотом, која сведочаше о унутрашњој лепоти душе њене. Она нареди те обавестише цара да она има да му каже нешто веома потребно. Цар наложи да она приђе к њему. Дошавши пред цара, Екатерина му се најпре поклони, указавши му дужно поштовање, па онда рече:

Царе, познај обману којом су вас ђаволи обманули: ви трошним и безосећајним идолима служите као боговима. Заиста је велика срамота бити толико слеп и безуман, те се клањати таквим гадостима. Поверуј макар своме мудрацу Диодору[2] који каже да богови ваши некада беху људи и завршише живот свој нечасно, али због неких њихових славних дела која учинише за живота, људи им подигаше споменике и идоле.[3] Следећа пак поколења, не знајући мисли својих предака, који им само ради сећања подигаше те споменике, него сматрајући да су ти споменици сами по себи

ствар побожна и долична, почеше им се клањати као боговима. И знаменити Плутарх Херонејски[4] гадио се тих богова и презирао их. Поверуј, царе, макар овим учитељима вашим, и не буди виновник погибли толиких душа, због којих ћеш допасти вечних мука. Хајде, познај Јединог Истинитог Бога, увек постојећег, свебеспочетног и бесмртног, који у последње време постаде човек ради спасења нашег. Њиме цареви царују; Њиме се управља земљама; и сав се свет држи Њиме. Његовом једном речју све би саздано, и постоји. Овај свемоћни и преблаги Бог не захтева такве жртве као што су ове ваше, нити се умољава клањем невиних животиња, него једино тражи да заповести Његове држимо чврсто и непоколебљиво.

Чувши то цар се страховито разјари, но дуго ћуташе. Затим, не будући у стању одговорити на њене речи, проговори: Остави нас сада да обавимо приношење жртава, па ћемо потом саслушати твоје речи.

Пошто обави своје одвратно славље, незнабожни цар нареди да Екатерину доведу у његове царске палате; и рече јој: Кажи нам, девојко, ко си ти, и понови нам оно што си нам прошли пут говорила. – Ја сам царска кћи, одговори она, и зovem се Екатерина. Раније ја сам се с великом љубављу бавила разним наукама: изучила сам

реторику, философију, геометрију и друге науке. Но све то ја презрех као ништавно и некорисно, и постадох невеста Господа Христа који преко пророка Свог Исаије каже: Погубићу мудрост мудрих, и разум разумних одбацићу (Ис. 29, 14). Цар се удиви њеним речима, њеном разуму, но још више би поражен њеном изузетном лепотом и красотом, и помисли да је она рођена не од смртних родитеља већ од неке богиње и богова које он почитује. И једва пристајући да верује да је девојка такве неописане лепоте рођена од земнородних, он, поражен њеном лепотом, стаде јој говорити саблажњиве речи. Светитељка, пак, прозирући његове грешне помисли, рече му: Ћаволи, које ви почитујете као богове, обмањују вас и одвлаче у бесмислене пожуде; ја пак знам да сам земља и блато; а Бог ме створи по слици и прилици Својој и обдари ме оваком лепотом, да би се људи дивили премудрости Творца који је тако ништавном и блатном лицу могао подарити таку мудрост и лепоту.

Ове њене речи увредише цара и он јој рече: Не говори рђаво о боговима који имају бесмртну славу. – Но светитељка му узврати: Ако желиш да макар мало растераш маглу и помраченост обманом, онда схвати сву ништавност богова твојих и познај Бога истинога. Само изговарање имена Његова, или само крст изображен у

ваздуху, прогони богове твоје, и уништава их; и ако ти хоћеш, ја ћу ти ту истину доказати на очигледан начин.

Цар, видећи како она слободно говори, не хте продужити разговор с њом, јер се бојао да га она не победи и не посрами својим мудрим речима. Зато јој рече: Не доликује цару да разговара са женама; него ћу ја сабрати најмудрије философе да они разговарају с тобом, па ћеш ти онда познати ништавност својих мишљења и поверовати у наша учења.

Рекавши то, цар нареди да свету девојку најстрожије чувају. Сам пак одмах разасла по свима градовима своје царевине овакав распис: „Ја, цар Максимин, најмудријим философима и говорницима у мојим областима желим радовати се! Сви који служите свемудром богу Хермесу,^[5] и који призивате наставнице разуму музе,^[6] дођите к мени да запушите уста једне мудре девојке која се појави ових дана и руга се великим боговима, називајући сва дела њихова баснама и будалаштинама. Стога дођите да покажете сву своју мудрост, да би вас људи прославили, и да бисте од мене добили награде и уздарја за свој труд“.

И сабраше се педесет људи, најодабранији и најмудрији говорници, оштроумни и веома речити. И цар им се обрати оваким речима:

Припремите се најбрижљивије и најпажљивије за јуначку борбу са једном девојком, да бисте је у препирци о боговима могли победити својим доказима. И немојте олако узимати то што ћете водити разговор са младом девојком, него настојте свим силама својим и покажите мудрост своју тако као да вам је пало у део да се борите противу најјуначнијег и најмудријег говорника, јер, она, као што ја пажљиво испитах, превазилази мудрошћу самог великог Платона.[7] Зато вас молим, у препирци са њом покажите таку ревност као да се борите са самим Платоном. Ако је победите, ја ћу вам онда дати велике дарове; ако пак будете побеђени, осрамотићете се страшно, и уместо дарова примићете горку смрт.

На ове цареве речи, најславнији и најмудрији од присутних мудраца одговори: Не бој се, царе, ако је та жена и необично паметна, ипак она као жена не може бити у мудрости савршена и у говорништву потпуно вична; нареди само да она дође овамо, па ћеш видети да ће се она, од самог погледа на толики скуп философа и говорника, одмах постидети.

Чувши ове хвалисаве речи философа, цар се веома расположи и обрадова, надајући се да ће смели и погани језик победити девојку, испуњену кротости и божанске мудрости. Зато

он нареди да је одмах доведу пред њега. Слеже се утом и много народа, да чује препирку између хришћанске девојке и незнабожних мудраца. Међутим, пре но што послани стигоше код Екатерине, к њој дође с неба Архангел Михаил и рече јој: Не бој се, девојко Господња, јер ће Господ твој мудрости твојој додати још мудрости, и ти ћеш у препирци победити тих педесет говорника. И не само они, него и многи други повероваће преко тебе; и сви ће примити мученичке венце. – Рекавши то, Ангео отиде. Цареви пак посланици дођоше к Екатерини, и узевши је одведоше је у позориште пред цара и философе и народ. И одмах онај охоли философ, који се малочас онако хвалисаше, надмено се обрати светој Екатерини овим питањем: Јеси ли ти та што бестидно и безумно ружиш богове наше? – Светитељка му кротко одговори: Да, ја сам, али не бестидно ни безумно, као што ти рече, већ кротко и истинољубиво говорим да су ваши богови ништа. – На то јој философ рече: Велики стихотворци[8] називају их највишим боговима. А како ти са толиком дрскошћу изговараш хулу на оне, од којих си сама примила мудрост и окусила сласт њихових дарова? – Екатерина одговори: Ја нисам од ваших богова, већ од мог Јединог Истинитог Бога добила мудрост. Он је сам мудрост и

живот. И који год се боји и држи Његове Божанске заповести, тај је заиста философ. Дела пак ваших богова и казивања о њима достојна су смеха и поруге, и препуна саблазни.

Уосталом, реци ми, ко од твојих великих стихотвораца назива њих боговима, и како?

Мудрац одговори: Најмудрији

Хомер,^[9] обраћајући се молитвом

Зевсу,^[10] први говори овако: „Најславнији

Зевсе, превелики Боже, и ви остали бесмртни

богови“. Такође и преславни Орфеј,^[11] узносећи

благодарност Аполону,^[12] говори овако: „О, сине

Латонов који стрељаш издалека! Силни Фебе

који надгледаш и царујеш над смртнима и

бесмртнима, сунце ношено златним крилима“.

Ето како, продужи своју реч незнабожачки

философ, најпрви и најславнији стихотворци

почитоваху богове и јасно их називаху

бесмртнима. Стога и ти не обмањуј себе, нити се

Распетоме клањај као Богу. Њега нико од

древних мудраца не назва Богом, нити ко

знађаше да је Он Бог.

Света Екатерина одговори на то: Али, тај исти

Хомер ваш на другом месту о највећем богу твом

Зевсу говори да је он лукав и лажљив варалица,

и да су други богови: Хера, Посејдон и

Атина^[13] хтели да га вежу, да он није успео да

побегне од њих и сакрије се. И многа друга дела,

слична овоме, описана су у вашим књигама, изазивају презир према вашим боговима. Но ти рече да ниједан од древних учитеља није признавао Распетотога за Бога. Но иако не треба много тражити доказа да је Он истинити Бог и нецостижни, недокучиви и неисказани Саздаатељ неба и земље и мора, месеца и васцелог рода људског, ипак ради што неодољивије убедљивости ја ћу навести сведочанства из ваших књига. Почуј шта о Њему каже ваша премудра Сибила,^[14] сведочећи о Његовом Божанском оваплоћењу и спаситељном распећу: „У најпознија времена доћи ће Неко на ову земљу, и узеће на себе тело осим греха. Безграничним свемогућством Божанства Он ће разорити распаљивост неисцељивих страсти, и Њему ће завидети неверујући људи, и Он ће бити обешен на високом месту, тобож заслужан смрти“. Опомени се и вашег мудраца Аполонија^[15] који не по својој вољи исповеда да је Христос истинити Бог него принуђен на то Његовом Божанском силом. Он каже: „Један Небески побуђује ме да исповедам Њега. Он је трисветла светлост; пострадали јесте Бог, али само Божанство није пострадао: јер Он је и једно и друго: и смртан телом и туђ распаљивости. И овај Муж који све трпи од смртних: крст, понижавање, погребенење – јесте

Бог“. – То је рекао Аполоније о истинитом Богу који је сабеспочетан и савечан Ономе који Га је родио. Он је почетак и основ свих сазданих блага; Он саздаде свет из небића у биће, и одржава га. Једносуштан са Оцем, Он постаде човек ради нас, и хођаше по земљи учећи људе, руководећи их и добротворећи им; затим Он прими смрт за нас неблагодарне, да нас ослободи древне осуде и дарује нам првобитно блаженство и радост. На тај начин Он нам поново отвори рајска врата која ми бесмо закључали грехом. Кроз три дана Он васкрсе, и узиђе на небо откуда беше и сишао, и посла Духа Светога ученицима Својим; а они се разиђоше по свему свету, и проповедаху Његово Божанство, у које треба да верујеш и ти, философе, да би познао Бога истинога, и постао слуга Онога који је милостив и жалостив и призива све сагрешивше говорећи: Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени, и ја ћу вас одморити (Мт. 11, 28). Стога, поверуј бар својим учитељима и боговима: Платону, Орфеју и Аполонију, који чисто и јасно, премда и против своје воље, признадоше Христа за Бога. Ово и много друго говораше премудра Екатерина, и тако удиви философа да он просто занеме и не могаше јој ништа одговорити. А цар, видећи да је философ побеђен и запањен,

нареди осталима да ступе у разговор са светом девојком. Но они се отказиваху, говорећи: Не можемо ми противстати истини, јер када најученији међу нама умуче побеђен, онда шта ћемо ми рећи?

Цара ово страховито разјари, и он нареди да се усред града наложи велики огањ и у њему спале сви философи и говорници. Када ови чуше овакву пресуду и наредбу, припадоше к ногама Екатерини, молећи је да се помоли за њих Јединоме Истинитоме Богу, да им опрости све што они сагрешише у незнању, и да их удостоји светог крштења и дарова Светога Духа.

Светитељка се испуни радости и миља, и рече им: Заиста сте блажени и срећни ви, јер оставивши таму познадосте светлост Истине, и презревши смртног цара земаљског приступисте к Бесмртном Цару Небеском. Зато се чврсто надајте на милост Његову, и верујте да ће огањ, којим вас незнабошци плаше, бити вама крштење и лествица која узводи к небу. У том огњу ви ћете се очистити од сваке прљавштине тела и духа, и ступићете пред Цара славе светли и чисти као звезде, и постаћете Му мили пријатељи.

Рекавши то света Екатерина осени крсним знаком свакога од њих, и они с радошћу пођоше на мучење. Војници их бацише у огањ. [16] **Тор**

дана увече дођоше неки благочестиви и христољубиви људи да сахране остатке светих мученика, но нађоше тела њихова потпуно цела и огањ се не беше коснуо чак ни косе њихове. Преко овог чуда многи се незнабошци обратише к познању истине, а мошти светих мученика бише чесно погребене.

Међутим цар Максимин одлучи да сву бригу своју уложи на то да свету Екатерину обрати к своме незнабожју. Пошто никакав успех не постиже путем философских препирки, он поче да је ласкама и лукавствима прелашћује. Дозвавши је, он јој рече: Паслушај ме, добра кћери; као чедољубиви отац саветујем ти да се поклониш великим боговима, нарочито Хермесу, покровитељу наука, који те украси таким философским даровима. Поступиш ли по овом савету мом, ја ћу поделити с тобом царство моје и власт моју, и ти ћеш живети са мном у непрекидном весељу. – Но премудра Екатерина, провиђајући његову намеру, лукавство и обману, рече му: Остави, царе, своје лукавство, и не усличуј се лисици. Ја ти већ рекох једном за свагда да сам хришћанка и да себе уневестих Христу. Он је мој једини Женик и Наставник и Украс моје девствености. Одећу мучеништва више желим него свуколику царску порфиру. Цар опет рече: Примораваш ме, иако то не

желим, да нанесем срамоту твоме достојанству и твоје дивно тело покријем многим ранама. – Светитељка одговори: Ради што хоћеш, јер ћеш ми привременим срамоћењем издејствовати вечну славу, и велико мноштво људи, надам се, повероваће преко мене у Христа мога; и из твоје палате многа ће поћи са мном у свештене небеске дворе. – Тако прорече светитељка; а Бог, гледајући с небеских висина, привођаше у дело пророчанство њено.

Тада цар, захваћен страховитим бесом, нареди да са Екатерине свуку порфиру, и да је обнажену немилосрдно бију воловоким жилама. И слуге пуна два сата толико бише мученицу по плећима и по стомаку да јој девствено тело ранама издробеше и обезобличише, и крв као река тецијаше и земљу натапаше. Но сва та мучења светитељка подношаше са таквим јунаштвом и храброшћу, да сви који посматраху беху силно запањени. После пак тога зверски цар нареди да Екатерину посаде у тамницу, и да јој не дају ни хране ни пића док он не смисли каким мукама да је погуби.

Међутим Августа, царева супруга, веома жељаше да лично види свету Екатерину.

Слушајући о њеним врлинама, мудрости и јунаштву она је силно заволе. Нарочито због једног виђења у сну: срце Августе пламтијаше

таком љубављу према Екатерини, да она не могаше ни заспати. А када цар неким послом отпутова из града на неколико дана, царица улучи згодну прилику да оствари своју жељу. Бејаше тада на двору један велможа, верни пријатељ царев, по чину војвода, по имену Порфирије, човек благоразуман. Томе Порфирију царица откри своју тајну жељу. Притом му рече: Ових дана једне ноћи видех у сну Екатерину, која сеђаше усред мноштва дивних младића и девојака, обучених у беле хаљине. Из њенога лица сијаше таква светлост да ја не могах гледати у њу. Она ме пак посади поред себе и метну ми на главу златан венац, говорећи: „Владика Христос шаље теби овај венац“. Од тога времена ја имам тако силну жељу да је видим, да просто не налазим мира срцу свом; стога те молим, удеси како год знаш да је видим тајно. – Порфирије јој одговори: Ја ћу испунити твоју жељу, царице. Када пак наступи ноћ, војвода Порфирије узе двеста војника и оде с царицом у тамницу. Давши стражарима новац, они уђоше код свете мученице. Када царица угледа светитељку, она би поражена блистањем лица њена које цветаше Божанском благодаћу. И припавши брзо к ногама њеним, царица са сузама поче говорити: Сада сам срећна и блажена царица, јер се

удостојих видети тебе. Као што жедна кошута тражи потоке, тако и ја неизмерно жељах да те видим, и жуђах да чујем медоточиви језик твој. Сада пак када се оствари жеља моја, ја више туговати нећу, макар била лишена и живота и царства. О, како су ми и срце и душа препуни радости што те видим и гледам. Блажена си ти и достојна похвале што си предала себе свемогућем Владару који излива на тебе тако велике дарове. – Светитељка јој одговори на то: Блажена си и ти, царице, јер видим венац над твојом главом који Анђели рукама својим држе; кроз три дана ти ћеш га добити за малено мучење које ћеш претрпети Христа ради, да би отишла к Истинитоме Цару да вечито царујеш. – Царица на то рече Екатерини: Бојим се мучења, а нарочито супруга мог, јер је страховито свиреп и бездушан. – Светитељка јој на то узврати: Не плаши се, јер ћеш у срцу свом имати Христа који ће ти помагати да се никаква мука не приближи души твојој; једино ће те тело твоје заболети мало овде привремено, па ће потом и оно добити вечни покој.

Када светитељка то изговори, упита је војвода Порфирије: Шта Христос дарује онима који верују у Њега? јер и ја желим да верујем у Њега и да будем војник Његов. – Мученица му одговори: Зар ти ниси читао, или ниси слушао

Свето Писмо хришћанско? – Порфирије одговори: Од ране младости бавио сам се војним пословима, и ни о чему другом бринуо нисам. – Светитељка му рече: Језик људски не може исказати она блага која преблаги и човекољубиви Бог уготови онима који Га љубе и држе заповести Његове. – Тада Порфирије, испунивши се неизмерне радости, поверова у Христа и с њим двеста војника и царица. И са страхопоштовањем опростивши се са мученицом, отидоше.

Милостиви пак и човекољубиви Господ Христос не остави Своју свету невесту незбринуту толико дана, него као чедољубиви Отац промишљаше о њој и шиљаше јој сваки дан храну по једној голубици. Најзад и сам благи Подвигоположник Господ наш Исус Христос посети свету мученицу, окружен великом славом и свима Небеским Чиновима, и још више окрепи јунаштво њено, и испуни је неустрашивости, говорећи: „Не бој се, мила невесто моја, јер сам ја с тобом, и никакво се мучење неће приближити теби; трпљењем својим ти ћеш многе обратити к мени, и због тога ћеш се удостојити многих неувенљивих венаца“. – Утешивши је таким речима, Господ отиде. Сутрадан пак цар седе на судишту и нареди да му доведу Екатерину. Она уђе к цару сијајући

духовном благодаћу и оном слатком светлошћу, те и присутни бише озарени сијањем красоте њене. Цар се веома зачуди и мишљаше да јој је неко давао храну у тамници, те због тога она није ослабела телом, нити се изменила красота лица њезина у току толико дана. И хтеде цар да казни стражаре тамничке. Но света Екатерина, да други због ње не би били мучени невини, каза цару сву истину, рекавши: Знај, царе, да никаква рука људска није давала мени храну већ Владика мој Христос који се стара о слугама Својим, Он ме је хранио.

Међутим цар, дивећи се необичној лепоти свете Екатерине, зажеле да је опет ласкањем и лукавством придобије, и рече јој: Ти сунцезрачна девојко, лепотом својом превазилазиш и саму Артемиду;^[17] ти си рођена да царујеш, кћери моја. Стога хајде, принеси жртву боговима нашим, па ћеш царовати с нама и проводити живот препун радости. Молим те, не погубљуј мучењима тако чудесну лепоту своју. – Ја сам земља и блато, одговори светитељка, а сва лепота као цвет вене и као сан ишчезава од најмање болести, или од старости, а после смрти потпуно иструли. Зато се, царе, немој бринути о мојој лепоти.

За време овог разговора светитељкиног са царем један велможа, по имену Хурсаден, свиреп и

немилосрдан мучитељ хришћана, желећи да покаже љубав и расположење према цару, рече му: Царе, ја сам измислио једно мучење којим ћеш ти победити ову девојку. Нареди да се на једној осовини начине четири точка, и у њих наоколо укуцај разне гвоздене оштрице, клинце, кукице: два точка нека се окрећу на десну а два на леву страну; усред њих пак нека буде привезана девојка, и тако ће точкови окрећући се издробити тело њено. Но претходно нека се ти точкови покажу Екатерини, да би се она, видевши их, уплашила страшног мучења и покорила твојој вољи. Ако пак и после тога она остане упорна, онда нека прими горку смрт. Цару се допаде овај предлог, и он нареди да се начине такви точкови. Када точкови бише готови, доведоше светитељку на место мучења, и спочетка веома бучно окретаху точкове на њене очи, да би је уплашили. И мучитељ јој рече: Видиш ли каква су мучења спремљена за тебе! Не поклониш ли се боговима, предстоји ти најужаснија смрт. – Екатерина му одговори: Ја сам ти много пута казивала своју одлуку, да остајем хришћанка. Стога, царе, не губи узалуд време већ чини што хоћеш.

Мучитељ, видећи да не може Екатерину уплашити и од Христа одвратити, нареди да је привежу на точкове, па силовито окрећу

точкове, да би она на тај начин била искидана на комаде и тако умрла најљућом смрћу. Но тек што приступише овом мучењу, изненада Ангео Господњи сиђе с неба, одреси светитељку а точкове изломи у комаде; при томе од силовитог ломљења комађе лећаше и смртно повреди многе незнабошце. Видећи такво преславно чудо, сав народ викаше: Велики је Бог хришћански! – А цар се од беса помрачи, и беснећи смишљаше нове муке за мученицу.

Царица пак Августа, чувши за ово чудо, изиђе из својих палата и изобличи цара говорећи: Заиста си луд и неразуман, јер се усуђујеш борити се са Живим Богом, и неораведно мучиш слушкињу Његову. – Чувши ове неочекиване речи, цар се страховито разјари од беса и постаде свирепији од овакога звера. Оставивши свету Екатерину, он сав бес свој сручи на своју супругу. Заборавивши чак на природну љубав према њој, он нареди да се донесе велики сандук и напуни оловом, да би био непомичан. Укуцавши онда клинце у поклопац од ковчега, и ставивши дојке своје жене између ковчега и поклопца, притискиваше их тако страховито да болови бежу неискazани. И тако притискиване, дојке најзад отпадоше. А блажена Августа, трпећи те неискazане болове, радоваше се што страда за Истинитога Бога и мољаше Му се да

јој пошаље с неба помоћ Своју. Када дојке отпадоше, крв тецијаше као река, и сви присутни беху потресени и сажалеваху царицу која подношаше тако сраховите и неподношљиве муке. Међутим, бездушни крвопија се не сажали на своју супругу већ нареди да јој главу одсеку мачем. А она, с радошћу саслушавши ову пресуду, рече светој Екатерини: Слушкињо Истинитога Бога, помоли се за мене! – Света Екатерина јој рече: Иди с миром, да са Христом царујеш вечито! И блажена царица би посечена изван града двадесет трећег новембра.[18] Војвода Порфирије, узевши ноћу њено тело, сахрани га чесно. Сутрадан пак сам Порфирије, са поверовавшем у Христа војницима, изиђе пред цара и рече му: И ми смо хришћани, војници великога Бога. – Немајући снаге да то слуша, цар уздахну из дубине срца, и јаукну: Авај, пропадох! јер се лиших дивнога Порфирија! – Затим, обративши се осталим војницима, рече: И ви се, војници моји мили, преваристе, и од богова отачких одступисте. Шта вам сагрешише богови те их остависте? – Но они му ни речцу не одговорише. Само му Порфирије рече: Зашто ти обилазиш главу и питаш ноге? Разговарај са мном. – Зла главо! викну цар Максимин, ти си крив за њихову погибао. – И не могући више да

говори од беса, он нареди да им свима одсеку главе. Тако они мученички скончаше. На тај начин испуни се пророчанство свете Екатерине, које она изрече цару, да ће многи из његових палата поверовати у Христа Бога.

Наредног дана мучитељ, извевши Екатерину на суд, рече јој: Ти си ми велики бол задала и велику штету нанела. Ти си моју жену преварила, и мог јуначког војводу погубила који беше сва сила моје војске; и многа друга зла ти си ми причинила; и требало би да те без милости погубим. Али, ја ти праштам, јер не желим да погубим тебе, девојку толико лепу и мудру. Зато, премила моја, испуни ми вољу: принеси боговима жртву. И ја ћу те учинити својом царицом, и никада те увредити нећу, нити ћу без твога савета икакав посао обавити, и живећеш са мном у таквом весељу и блаженству, у каквом никада ниједна царица живела није.

То и много друго говораше цар препредењак, са намером да преласти одабрану невесту Христову, али не узможе својим ласкавим речима да је одвоји од Христа, са којим она беше чврсто везана везом истинске љубави. Увидевши најзад да ни ласкањем, ни обећањима, ни претњама, ни мукама не може придобити свету девојку, тврду као дијамант, он

донесе одлуку: да јој глава буде одсечена изван града. Тада војници, узевши свету мученицу, поведоше је на место посечења. А за њом иђаше много народа, људи и жена; сви они плакаху што ће тако прелепа и премудра девојка бити погубљена. Многе од тих угледних и високородних жена говораху јој са сузама: О, прелепа и пресветла девојко! зашто си тако немилосрдна према себи, те претпостављаш смрт преслатком животу? Зашто тако прерано и бесциљно погубљујеш цвет младости своје? Није ли боље послушати цара и уживати блага овога живота него умрети бедно? – Светитељка им одговараше: Оставите свој некорисни плач! боље је: радујте се што ја сада гледам милог женика, Исуса Христа, Творца и Спаса мога, који је красота и венац и слава мученика. Он ме призива ка неисказаним лепотама рајским, да царујем с Њим и да блаженствујем кроз бесконачне векове. Стога, не плачите због мене Већ због себе, јер за неверје своје ви ћете отићи у огањ вечни на бесконачно мучење.

Када стигоше на место посечења, света Екатерина изговори ову молитву. Господе Исусе Христе, Боже мој! благодарим Ти што си ноге моје поставио на камен трпљења и управио кораке моје. Пружи сада пречисте руке Своје, некада на крсту изранављене, и прими душу

моју коју Ти приносим на жртву из љубави према Теби. Опомени се, Господе, да сам тело и крв, и не допусти да на страшном суду Твом љути истјазаватељи обелодане сагрешења моја, у незнању учињена; него их омиј крвљу мојом коју проливам за Тебе, и учини да ово тело, Тебе ради мукама изранављено и мачем посечено, буде невидљиво за непријатеље и гонитеље моје. Погледај са висине Своје, Господе, и на присутне људе ове, и води их светлошћу познања Твога; и молбе оних који пресвето име Твоје призову преко мене, испуни на корист, да би се од свих славила величина и величанственост Твоја вавек.

Пошто заврши молитву, света мученица рече целату: Изврши што ти је наређено! – Целат замахну мачем и одсече чесну главу њену^[19] и из ране уместо крви истече млеко. Чесне пак мошти њене, као што то видеше неки од достојних хришћана, тог часа узеше свети Анђели и пренесоше на Синајску Гору, у славу Христа Бога, који са Оцем и Светим Духом у Једном Божанству царује вавек. Амин.

НАПОМЕНЕ:

[1]Максимин царовао од 305. до 313. године.

[2]Диодор Сицилијски – познати незнабожачки

писац, историчар и филозоф.

[3]Тојест кипове, статуе.

[4]Плутарх – знаменити грчки историчар;
Херонеја – град у Средњој Грчкој.

[5]Хермес или Меркурије – весник богова,
покровитељ трговине и говорништва; један од
најомиљенијих незнабожачких богова.

[6]Богиње које су сматране за покровитељке
наука и уметности.

[7]Платон – знаменити грчки филозоф четвртог
века пре Христа, савременик и учитељ познатог
грчког филозофа Аристотела.

[8]Овде се разумеју Хомер, Виргилије и други
песници. Уопште, незнабошци су податке о
својим боговима највећим делом црпели из
песничких дела.

[9]Хомер – један од најславнијих песника
грчких; живео давно пре Христа; написао
чувене поеме: „Илијаду“ и „Одисеју“.

[10]Зевс, или Јупитер, грчко-римски бог; њега су
незнабошци сматрали за господара неба и
земље, за оца свих богова и људи.

[11]Орфеј – легендарна личност, која је уживала
нарочито поштовање међу незнабошцима.

[12]Аполон, или Феб, син Зевса и Латоне, један
од најобожаванијих грчко-римских богова.

Сматран је за бога сунца и просвете; исто тако –
за бога друштвеног благостања и поретка, за

чувара закона, и за претсказивача будућности.
[13]Хера = Јунона сматрана је од древних Грка и Римљана за сестру и жену главног бога њиховог Зевса, најцењенија међу богињама; сматрана за богињу земље и плодности и покровитељку брака. Посејдон – бог мора. Атина – богиња мудрости, првенствено ратне.

[14]Римљани су у старини називали Сибилама пророчице. Њихова прорицања била су сабрана у три књиге које су чуване у храму Зевса (= Јупитера) Капитолског, а затим у храму Аполона на Палатинском брежуљку. Сав незнабожачки свет веома је поштовао те „Сибилинске књиге“. На њихова предсказивања обраћали су пажњу и неки хришћански писци, налазећи у њима извесне наговештаје о Христовом Царству.

[15]Аполоније Тијански – незнабожачки мудрац; чинио лажна чудеса и имао много следбеника; живео у трећем веку. Његове изреке, скупљене у засебну књигу, биле су веома цењене, нарочито у Александрији, где је таква књига чувана тајно, у свештеном месту једног незнабожачког храма.

[16]То је било 17. новембра 307. године.

[17]Артемида или Дијана – позната незнабожачка богиња код Грка и Римљана, веома поштована међу њима; сматрана за богињу месеца; изображавана као прекрасна

радосна девојка – ловац.

[18] Спомен свете царице Августе празнује се 24. новембра; истог дана празнује се и свети мученик Порфирије и двеста војника с њим, посечених због исповедања Христа Господа.

[19] И досада у Александрији показују благочестивим путницима место погубљења свете великомученице Екатерине, које ужива посебно поштовање међу тамошњим хришћанима.

